

SELECTION OF EFFECTIVE METHODS AND TECHNIQUES TO ADDRESS THE PROBLEMS OF INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Agzamov Sardorbek Ulugbekovich¹

Ferghana Polytechnic Institute

KEYWORDS

lesson,
research,
method,
pedagogical technology,
pedagogical skills,
method,
action strategy,
role play

ABSTRACT

This article suggests a number of new pedagogical methods to further increase the effectiveness of education in the education of students and young people, and aims to achieve positive results by applying them to the educational process.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.6634038

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Tutor of the Faculty of Mechanics and Mechanical Engineering, Ferghana Polytechnic Institute, Ferghana, UZB

TA'LIM MUASSASALARI O'QUVCHI VA TALABA-YOSHLARINING IJTIMOY FAOLLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARINI BARTARAF ETISHDA SAMARALI METOD HAMDA USULLARNI TANLASH

KALIT SO'ZLAR:

dars,
tadqiqot,
usul,
pedagogik texnologiya,
pedagogik mahorat,
metod,
harakatlar strategiyasi,
rolli o'yinlar

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'lim muassasalari o'quvchi va talaba yoshlarining bilim olishlarida samaradorlikni yanada oshirish maqsadida bir nechta yangi pedagogik metodlar tavsiya etilgan bo'lib, ularni ta'lim jarayoniga tadbiiq etish orqali ijobiy natijalarga erishish ko'zda tutilgan.

Mamlakatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoyev tashabbusi bilan ilgari surilgan O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida «jismonan sog'lom, ruhiy va intellektual rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, qat'iy hayotiy nuqtai nazarga ega, Vatanga sodiq yoshlarni tarbiyalash, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish» kabi yo'nalishlar belgilangan bo'lib, yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishga yo'naltirilgan faoliyatni tashkil etishda ta'lim muassasalarining alohida o'rni bor. Ya'ni umumiy o'rta ta'lim maktablari, akademik litseylar, kasb-hunar kollejlari va oliy o'quv yurtlarida ta'lim oluvchi yoshlarning ijtimoiy faollik sifatlari tarbiyalanadi.

Hozirgi vaqtda ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, aksariyat hollarda amalga oshiriladigan ta'lim modellari talabalarning ijtimoiy faollik qobiliyatini to'liq ochib berishga imkon bermaydi. Oliy ta'lim muassasasida mutaxassis, asosan, bilimning nazariy asoslarini oladi va kasbiy faoliyat jarayonida amaliy ko'nikma va malakalarga ega bo'ladi, deb hisoblashadi. Biroq, bozor munosabatlariga moslashish uchun ko'p vaqt talab qilinishi mumkin, shuning uchun mutaxassislar ijtimoiy faolligini oshirishda dolzarb muammolarni hal qilishga harakat qilsa bo'ladi. Bunda qisqa vaqt mobaynida yetuk kadr tayyorlashga qaratilgan vazifalar muammosini hal etish birmuncha yengillashadi.

Mazkur vazifani ijobiy hal etishda ta'lim jarayoni, shu jumladan fanlarni o'qitishda faol ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, mashg'ulotlarni noan'anaviy shakl, metod va vositalar yordamida qiziqarli va mazmunli tashkil etish kutilgan samaralarni bera oladi.

Talabalar nafaqat rasmiy o'qitish orqali o'rganadilar, balki kitoblar, gazeta va jurnallar, televideniye, internet va tengdosh do'stlar orqali, ko'proq bevosita aloqa orqali o'rganadilar. Bu vositalardan o'qituvchi o'zi o'tgan darsni mustahkamlashda foydalanishi mumkin. Dars jarayonlarida yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda yuqori samaradorlikka erishish uchun quyidagi metod va usullardan ham foydalanish mumkin:

Baxs-munozara usuli. O'quv guruhini ikki guruhga bo'lgan holda, biror mavzu bo'yicha o'zaro baxs, fikr almashinuv tarzida o'tkaziladi.

Rolli o'yinlar. Ishbilarmonlik yoki rolli(vaziyatli) o'yinlar – muammoli vazifaning bir turidir. Faqat bu o'rinda, matnli material o'rniga o'quvchilar tomonidan rollar o'ynaladigan hayotiy vaziyat sahnalashtiriladi. Bosqichlari: vaziyatni tushuntirish, mos rollarni bo'lib

berish, maqsad va vazifalarni tushuntirish; o'yin davomida o'quvchilarning xatti-harakatlarini kuzatib borish; o'quvchilarning xatti-harakatlari orqali bilim olishlariga, ma'lum malaka va ko'nikmalarni egallashlariga imkoniyat yaratish; o'yin natijalarining tahlili; o'yin natijalarini real hayotiy hodisalar bilan taqqoslash.

Aqliy hujum. Dars mavzusiga oid qo'yilgan muammoni yechish yoki savolga javob topish maqsadida g'oyalarni jamlash va saralash usuli. Qatnashchilar birlashgan holda yechimi noma'lum muammoni yechishga yoki savolga javob topishga harakat qiladilar. Eng maqbul yechimni topish bo'yicha shaxsiy g'oyalarni ilgari suradilar. Bosqichlari: muammoli vaziyatni keltirib chiqarish; uning yechimini topish uchun o'quvchilarni jalb qilish; turli yechimlar taqdimotini eshitish; yechimlarni solishtirish va tanlash; xulosalash.

Pinbord usuli. Bu usul aqliy hujum metodining bir ko'rinishi bo'lib, unda qo'yilgan muammoni hal qilish bo'yicha g'oyalar alohida qog'ozchalarda yozilib, doskaga joylanib boriladi. Ikkinchi bosqichda esa, g'oyalar yozilgan qog'ozchalar turli mezonlar bo'yicha sinflarga bo'linadi, saralanadi va muayyan tartibda doskada joylashtiriladi.

Boshqalarni o'qitish orqali o'rganish usuli. Bu usulda ta'lim oluvchilar belgilangan mavzu yoki qo'yilgan muammo bo'yicha bir-birlari bilan axborotlarni almashadilar va o'z bilganlarini boshqalarga o'rgatadilar.

Juft-juft muloqot. Biror mavzu bo'yicha yonma-yon o'tirgan o'quvchilarni o'zaro muloqotga chorlash; o'zaro fikr almashish va ularni ba'zilarini tinglash.

Ovozga qo'yish metodi. Dars mobaynida bahsli vaziyatni keltirib chiqarish; yuzaga kelgan bahs munozarani boshqarish maqsadida, bahs yuritayotgan tomonlarning fikrlarini sinf bo'yicha ovozga qo'yish; har bir fikr bo'yicha qarshi, rozi va betaraflarni aniqlash; tomonlarning dalillarini va fikrlarini tinglash; so'ng yana ovozga qo'yish; xulosalash.

O'zlashtirish darajasining eng yuqori cho'qqisi; o'quvchilarning olgan bilimlari asosida hali o'rganilmagan kichik bir muammo ustida yakka yoki birgalashib izlanish olib borish; keltirilgan taxminni izlab topilgan dalillar asosida to'g'ri yoki noto'g'riligini tekshirish. Bosqichlari: darsda hammaga qiziqish uyg'otadigan muammoni yoki masalani qo'yish, uni o'rganish, tadqiq qilish uchun ma'lumotlar to'plash, muammoning yechimiga oid taxminlar, bashorotlar qilish va ularning qanchalik to'g'riligini to'plangan ma'lumotlar asosida tahlil qilish va xulosa chiqarish;

Ta'lim oluvchilar ayrim tadqiqot ishlarni ilmiy asoslangan holda mustaqil bajarishadi, ularni yozadilar va qo'yilgan maqsad hamda natijalarni tahlil qiladilar.

«Charxpalak» usuli. Mazkur metod guruhlarda ishlash usulining takomillashtirilgan ko'rinishi bo'lib, uning yordamida o'quvchilar o'rganiladigan material bo'yicha ma'lum bilimga mustaqil ega bo'lish, jamoa bilan ishlash malakasiga ega bo'lish, boshqalarni o'qitish, axborot almashish hamda jamoa bo'lib qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat bo'lajak o'qituvchilar hamda tarbiyachilarda pedagogik ijodkorlik, pedagogik texnika, ta'lim-tarbiya jarayonida o'qituvchi bilan o'quvchilarning o'zaro hamkorligi, muloqot olib borish taktikasi, nutq madaniyati, ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarni tashkil etishni o'z ichiga oladi. Bu

jarayon xulq-atvorni va hissiyotni jilovlay olish xususiyatlarini o'rgatadi hamda o'z kasbini rivojlantirib boruvchi pedagogik faoliyatlar tizimi to'g'risida ma'lumotlar beradi. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat o'qituvchilarning pedagogik faoliyati zamidida takomillashib boradi. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahoratni tanlashda kasbga oid nazariy hamda amaliy bilimlarni egallash, pedagogik jamoa bilan doimiy muloqotda bo'lish ijobiy natijalar beradi. Binobarin, bunday muhitda o'zaro fikr almashish shaxsiy mulohazalarni boshqalar tomonidan bildirilayotgan qarashlar bilan taqqoslab, ularning to'g'riligi, haqqoniyligiga ishonch hosil qilish, mavjud bilimlarni yanada boyitish, yoki kamchiliklarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish yo'llarini topish imkoniyatlari kengayadi.

Umuman olganda yangi pedagogik texnologiyalar, metodlar va usullarni qo'llab, o'quvchilarning yanada sifatli ta'lim olishiga erishish mumkin. Buning uchun iloji boricha metodlarning turli xillarini qo'llash ma'quldir. Shunda o'quvchilar uchun dars mazmunini tushunish oson va qiziqarli bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2017 yil, 6-son, 70-modda.
2. Бодалев, А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения [Текст] / А.А. Бодалев. – М. : Флинта: Наука.
3. Malikov Sh., Zamonaviy metod turlari / www.xovos13-maktab.zn.uz
4. Халилов, Ш. З., Тожибоев, Б. Т., Умаров, Э. С., & Кучкоров, Б. У. (2019). Прием и хранение зерновой смеси, поступающей после комбайнов. *Журнал Технических исследований*, (2).
5. Qo'chqarov, B. U., Tojiboyev, B. T., & Axtambayev, S. S. (2021). EXPERIMENTAL DETERMINATION OF THE GAS CONSUMPTION SENT TO THE DEVICE FOR WET DUSTING IN THE HUMID MODE. *Экономика и социум*, (6-1), 226-229.
6. Кочкаров, Б. У. (2021). УЛУЧШЕНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ УСТРОЙСТВ ДЛЯ ОЧИСТКИ ПЫЛЕ И ГАЗА. *Scientific progress*, 2(1), 1714-1717.
7. Халилов, Ш. З., Тожибоев, Б. Т., & Кучкаров, Б. У. (2020). ПРИЧИНА СКАЧКОВ ПРИ ТРЕНИИ. *Журнал Технических исследований*, 3(1).
8. Маткаримов, Ш. А., Зияев, А. Т., Тожибоев, Б. Т., & Кучкаров, Б. У. (2020). ПОКРЫТИЕ ЗАДВИЖЕК И ЗАПОРНОЙ АРМАТУРЫ ТЕПЛОВЫХ СЕТЕЙ ЖИДКИМ ТЕПЛОИЗОЛЯЦИОННЫМ ПОКРЫТИЕМ. *Universum: технические науки*, (12-5 (81)).
9. Эргашев, Н. А., Маткаримов, Ш. А., Зияев, А. Т., Тожибоев, Б. Т., & Кучкаров, Б. У. (2019). Опытное определение расхода газа, подаваемое на пылеочищающую установку с контактным элементом, работающим в режиме спутникового вихря. *Universum: технические науки*, (12-1 (69)).
10. Qo'Chqarov, B. U. B., & O'G'Li, A. T. L. (2021). MASHINASOZLIKDA METALL KESISH DASTGOHLARINING MEKANIK ISHLOV JARAYONIDA VUJUDGA KELADIGAN

VIBRATSIYA SABABLARI VA UNI BARTARAF ETISH MUAMMOLARI. *Scientific progress*, 2(6), 905-909.

11. Orinova, N. M. (2021). BO 'LAJAK O 'QITUVCHILARNI KREATIVLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Academic research in educational sciences*, 2(9), 394-399.

12. Шокирова, М. М. (2020). BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISH-TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA. *Журнал Физико-математические науки*, 1(2).

13. Qo'chqarov, B. (2021). IMPROVEMENT OF INDUSTRIAL DUST AND GAS WET CLEANING DEVICES. *Интернаука*, (26), 81-82.

14. O'rinova, N. M., & Yo'Ldosheva, D. A. Q. (2021). Oliy o 'quv yurti talabalarida kreativ kompetentlikni rivojlantirishda faol ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning mazmuni va samarali yo 'llari. *Science and Education*, 2(12), 755-766.

15. O'Rinova, N. M., & Yo'Ldosheva, D. A. Q. (2022). OLIY O 'QUV YURTI TALABALARIDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHDA FAOL TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING MAZMUNI VA SAMARALI YO'LLARI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 97-105.